

Het lectoraat Crisisbeheersing van het IFV ontwikkelt en deelt kennis en kunde op het brede terrein van de crisisbeheersing, ten behoeve van bestuurders, hulpdiensten (brandweer, politie, ambulancezorg/GHOR), gemeentelijke diensten en andere actoren die tijdens een crisis een rol vervullen. Dit gebeurt door onderzoek en evaluaties te verrichten en informatie en kennis zo breed mogelijk beschikbaar te stellen en te delen.

Met welke thema's hebben wij ons het afgelopen halfjaar beziggehouden? Welke publicaties zijn verschenen en welke onderzoeken lopen momenteel? U leest het in deze nieuwsbrief.

Recent verschenen publicaties

GRIP-4 bij Fort Oranje

Op verzoek van Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant heeft het lectoraat Crisisbeheersing de

opscaling naar GRIP-4 vanwege de situatie op camping Fort Oranje geëvalueerd. De camping, gelegen in de gemeente Zundert, stond al jaren bekend als een verzamelplaats van criminele praktijken en belastingontduiking. De gemeente Zundert maakte begin juni 2017 bekend de camping te willen sluiten. Hierna kondigde de campingbeheerder aan alle bewoners op straat te zetten. Daarmee dreigde een sociale calamiteit.

De voorzitter van Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant besloot nog diezelfde dag, na overleg met de burgemeester van Zundert, op te schalen naar GRIP-4. Hoewel de opscaling zeker discussie kan oproepen, waren er volgens de onderzoekers voldoende redenen voor deze beslissing. Zo was er sprake van een

acute crisis: honderden mensen dreigden op straat te komen staan, zonder over een alternatief onderkomen te beschikken. Verder waren de problemen rond Fort Oranje bovenlokaal van aard: ze overtroffen het vermogen van de gemeente Zundert om zelfstandig op te lossen. GRIP-4 zorgde voor meer bestuurlijke én meer operationele slagkracht. Het toonde de bereidheid de problematiek aan te pakken. Een uitgebreide beschrijving vindt u in het rapport *GRIP-4 bij Fort Oranje*.

> GRIP-4 bij Fort Oranje

GRIP-3 bij Fort Oranje

Het lectoraat Crisisbeheersing heeft tevens in opdracht van Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant een rapportage opgesteld over de periode dat - ten behoeve van de ontruiming van camping Fort Oranje - GRIP-3 van toepassing was. De centrale vraag in de rapportage is waarom zolang in deze constellatie is samengewerkt. De onderzoekers komen tot de conclusie dat dit vooral kan worden verklaard door loyaliteit; zowel aan de problematiek (de leefomstandigheden op de camping) als aan de eigen organisatie en de andere betrokken partijen. Zonder de inspanningen van de GGD, politie en veiligheidsregio was het de gemeente Zundert waarschijnlijk niet gelukt om in een periode van zes maanden de camping te ontruimen.

> GRIP-3 bij Fort Oranje

Risico's in samenhang

In opdracht van de Raad Directeuren Veiligheidsregio heeft het lectoraat Crisisbeheersing een verkennend onderzoek verricht naar de aansluiting tussen de regionale risicoprofielen en het Nationaal Veiligheidsprofiel. Aanleiding voor het onderzoek was de observatie dat Nederland in de toekomst meer te maken kan krijgen met rampen en crises waarbij regiogrenzen een beperkte rol spelen, zoals overstromingen, uitval van de vitale infrastructuur en stralingsincidenten. Uit het onderzoek blijkt dat er nog niet voldoende samenhang is tussen de activiteiten van de veiligheidsregio's en die van het Rijk op het gebied van risicobeoordeling. Veiligheidsregio's wordt aangeraden de ontwikkelingen rondom het regionale risicoprofiel meer met elkaar te delen, voor een betere risicobeoordeling op (boven)regionaal niveau. Concrete aanbevelingen vindt u in het begin april verschenen rapport *Risico's in samenhang*.

> Risico's in samenhang

Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten

Hoe gaan gemeenten om met maatschappelijke onrust, zoals onrust door media-aandacht voor een groep jongeren in een wijk of onrust vanwege de aanwezigheid van een chemisch bedrijf? Het lectoraat Crisisbeheersing heeft in het kader van het Kennisprogramma Bevolkingszorg onderzocht wat dit soort lokale mini-crisis van een gemeentelijke organisatie vergen. In het rapport *Maatschappelijke onrust en de rol van de gemeenten* wordt ingezoomd op zes uiteenlopende gebeurtenissen. De belangrijkste overeenkomsten tussen de casus zijn:

- › Maatschappelijke onrust (of de dreiging daarvan) stelt gemeenten voor uitdagingen, omdat de impact groter kan zijn dan voorzien of omdat de (dreigende) onrust lang kan voortduren.
- › Gemeenten kiezen vaak voor interne opschaling, waardoor slechts weinig de verbinding wordt gelegd met de structuur voor (lokale) fysieke calamiteiten.
- › Vaak zijn ook wethouders betrokken omdat situaties van maatschappelijke onrust niet alleen of primair het terrein van de openbare orde betreffen.
- › Ook andere instanties (politie, milieudienst) en overheden (provincie, Rijk) hebben veelal een rol; de gemeente fungeert dan als de spin in het web.
- › De rol van de veiligheidsregio's is aan de ene kant niet altijd vanzelfsprekend, maar kan aan de andere kant soms doorslaggevend zijn.
- › De beleving van betrokken burgers varieert sterk. Het is vaak lastig om de invloed van berichten op sociale media goed in te schatten.
- › Inspelen op de beleving van burgers vraagt van gemeenten dat zij balanceren tussen het erkennen van de onrust en het bieden van tegenwicht hieraan.
- › In vrijwel alle gevallen is (crisis)communicatie van groot belang.

➤ [Rapport Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten](#)

➤ [Factsheet Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten](#)

Menno van Duin (lector Crisisbeheersing, IFV), René van der Linden (adviseur crisisbeheersing, gemeente Maassluis), Rina den Ouden (programmamanager Bestuurszaken Veiligheid en Strategie, gemeente Zundert) en Jonne van Bochove (communicatieadviseur en woordvoerder, gemeente Dordrecht).

Plug-in kennissessie 'Maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten'

Meer dan 125 deelnemers uit gemeenten en veiligheidsregio's kwamen op 25 mei jl. naar het IFV voor een plug-in kennissessie over maatschappelijke onrust en de rol van gemeenten. Drie sprekers deelden hun ervaringen. Het ging om de casus: de organisatie van de landelijke Sinterklaasintocht in Maassluis, de ontruiming van camping Fort Oranje en de onrust rondom de Dupont/Chemours-fabrieken in Dordrecht. De drie incidenten laten zien dat maatschappelijke onrust verschillende oorzaken kan hebben, maar bijna altijd tot grote (sociale) media-aandacht leidt. Tijdens de paneldiscussie stonden met name communicatievraagstukken centraal: de rol van de media, het monitoren van sociale media en webcare. Ook vragen over de noodzaak van opschaling voor een succesvolle samenwerking passeerden de revue. "We kijken terug op een geslaagde bijeenkomst!", aldus dagvoorzitter Menno van Duin.

Binnenkort te verschijnen

De GGD en Fort Oranje

Het lectoraat Crisisbeheersing heeft, in opdracht van GGD West-Brabant, onderzoek gedaan naar de rollen die de GGD bij camping Fort Oranje heeft vervuld. In 2014 raakte GGD West-Brabant bij deze casus betrokken, toen de burgemeester van Zundert de directeur van de GGD verzocht mee te werken aan een grootschalige handhavingsactie. Hoewel het voor de GGD niet vanzelfsprekend was om aan een dergelijke actie mee te werken, zag de GGD het als een kans om een zwakke groep in de samenleving in beeld te krijgen en daar iets voor te kunnen betekenen. Vanaf dat moment had GGD West-Brabant een voortrekkersrol in het op de kaart zetten van de erbarmelijke leefomstandigheden op de camping. De publicatie over de rollen van de GGD verschijnt binnenkort.

Voorankondiging Plug-in kennissessie over Fort Oranje, 14 september in Breda

Op vrijdag 14 september a.s. reflecteren Annemieke van der Zijden (directeur GGD West-Brabant), Jaco van Hoorn (hoofd Operatiën/plaatsvervangend politiechef eenheid Zeeland-West-Brabant) en Tijs van Lieshout (directeur Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant) op de ontruiming van camping Fort Oranje. Lector Crisisbeheersing Menno van Duin leidt de bijeenkomst in. Aspecten die aan de orde komen: de aanloop naar de acute situatie, de bovenlokale problematiek en de opschaling naar eerst GRIP-4 en later GRIP-3. Houd deze dag alvast vrij in uw agenda! Meer informatie volgt op www.ifv.nl/kennisevents

Binnenkort te verschijnen

Speciale editie *Lessen uit crises en mini-crisis* - Evenementen

Binnen de reeks *Lessen uit crises en mini-crisis* verschijnt binnenkort een speciale editie over evenementen. De publicatie bestaat uit een beschrijving en beschouwing van negen evenementen die plaatsvonden in de periode 2012 tot en met 2017. In het inleidend hoofdstuk wordt ingegaan op wetenschappelijke inzichten in de processen die zich bij grote evenementen voordoen. Met de negen praktijkvoorbeelden biedt de publicatie daarmee handvatten voor de voorbereiding op evenementen.

Orkaan Irma treft Sint Maarten en Caribisch Nederland

Op woensdag 6 september 2017 trok het oog van orkaan Irma over Sint Maarten (een zelfstandig land binnen het Nederlandse Koninkrijk). Ook Caribisch Nederland (Bonaire, Saba en St. Eustatius) ondervond hinder van deze zeer krachtige orkaan. Van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) vergden de crisisbeheersing en noodhulp na orkaan Irma de grootste inzet sinds jaren, zowel in menskracht als in materieel. In opdracht van het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie van IenW heeft het lectoraat Crisisbeheersing het door het ministerie geleverde crisismanagement geëvalueerd. De focus lag daarbij op de lessen die geleerd kunnen worden voor mogelijke toekomstige, vergelijkbare crises in het Caribisch gebied. Het onderzoek is afgerond, de rapportage verschijnt binnenkort op onze website.

Lopende onderzoeksprojecten

Verminderd zelfredzamen

In het visiedocument *Bevolkingszorg op orde 2.0* zijn uitgangspunten vastgelegd over de verantwoordelijkheid van gemeenten voor de zorg voor hun burgers tijdens een ramp of crisis. Zo is een uitgangspunt dat burgers in principe zelfredzaam zijn, maar ook dat er voor (ver)minder(d) zelfredzame burgers expliciet een taak ligt bij de overheid. Onduidelijk is echter nog wat deze verantwoordelijkheid precies inhoudt, ook omdat de vraag wie verminderd zelfredzaam is, afhankelijk is van de context of de situatie. Met het onderzoek van het lectoraat Crisisbeheersing wordt getracht helder te krijgen hoe de verantwoordelijkheid voor de zorg aan (ver)minder(d) zelfredzamen bij een ramp of crisis ingevuld kan worden.

Risicobeoordeling in samenhang

In 2017 heeft het lectoraat Crisisbeheersing in opdracht van de Raad Directeuren Veiligheidsregio een verkennend onderzoek gedaan naar de aansluiting tussen de regionale risicoprofielen en het Nationale Veiligheidsprofiel. Een van de uitkomsten van dat onderzoek was dat regio in de aanpak van bovenregionale risico's ontbreekt, waardoor op verschillende plaatsen risico-inventarisaties plaatsvinden zonder dat er een gezamenlijk perspectief is.

Het doel van dit vervolgonderzoek is tweeledig. Ten eerste wordt nagegaan hoe tot een eenduidige risicobeoordeling van bovenregionale risico's te komen. Ten tweede wordt met het onderzoek beoogd praktische handvatten te bieden voor veiligheidsregio's, zodat het regionaal risicoprofiel van (meer) betekenis is voor de praktijk.

Crisiscommunicatietips voor communicatiefunctionarissen

In het kader van het meerjarenprogramma Risico- en Crisiscommunicatie 2018-2021 worden de komende vier jaar voor in totaal zeventien verschillende incidenttypen praktische communicatietips opgesteld voor communicatieprofessionals. In de loop van 2018 verschijnen bijvoorbeeld communicatietips voor incidenten bij evenementen. De tips kunnen worden gebruikt bij de voorbereiding op of tijdens een (dreigende) calamiteit. Ze zijn te zijner tijd te raadplegen via www.ifv.nl/kennisplein

Jaarboek *Lessen uit crises en mini-crisis* 2017

Dit najaar verschijnt het zesde jaarboek in de reeks *Lessen uit crises en mini-crisis*, deze keer met bijzondere gebeurtenissen uit 2017, waaronder het kampioenschap van Feyenoord, het dodelijke ongeval bij VenloStormt, de brand in de varkensstal in Erichem en de vermissing van Anne Faber. In de beschouwing van de casus staat steeds de vraag centraal welke dilemma's er speelden en wat we hiervan kunnen leren voor toekomstige situaties. De reeks *Lessen uit crises en mini-crisis* is bedoeld voor bestuurders en professionals werkzaam op het terrein van crisisbeheersing en veiligheidsmanagement.

Ten slotte

Op zaterdagochtend 26 mei jl. was Menno van Duin de keynotespeaker tijdens het vip-programma van de Landelijke Veiligheidsdag in Almere. Voor zo'n vijftig tot zestig personen uit de veiligheidswereld (onder wie de minister van Justitie en Veiligheid, de commissaris van de Koning van Flevoland en de burgemeester van Almere) besprak hij een aantal hoofdlijnen uit vijf jaar *Lessen uit crises en mini-crisis*. Hierbij ging hij in op de rol van de veiligheidsregio die duidelijk in ontwikkeling is. Naast de traditionele hulpverleningstaak, ziet hij een coördinerende taak (o.a. GRIP) en recentelijk ook een nieuwe, meer faciliterende en samenbindende rol opkomen (zoals bij de vluchtelingen crisis en de ontruiming van camping Fort Oranje).

Colofon

Redactie: Jana Domrose, Yvonne Stassen, Vina Wijkhuijs

Graag houden wij u op de hoogte van onze actuele onderzoeken, publicaties en kennisevents. Op www.ifv.nl/lectoraatcrisisbeheersing vindt u de meest actuele informatie. Via crisisbeheersing@ifv.nl kunt u zich aanmelden voor deze nieuwsbrief, die zo'n twee tot drie keer per jaar verschijnt. Als u de nieuwsbrief niet meer digitaal wenst te ontvangen, kunt u dat ook aangeven.